

MASHINA VA INSON TARJIMASI: O'ZBEKCHA-INGLIZCHA TARJIMANING ANIQLIGI VA MADANIY SEZGIRLIGINI BAHOLASH

G'ulomov Jamshidbek Islomjon o'g'li

Qo'qon Universiteti

Ijtimoiy fanlar kafedrasida o'qituvchisi

ijgulomov@kokanduni.uz

Tel: (90) 068-14-10

MAQOLA HAQIDA	ANNOTATSIYA
Qabul qilindi: 24-mart 2025-yil Tasdiqlandi: 26-mart 2025-yil Jurnal soni: 14 Maqola raqami: 47 DOI: https://doi.org/10.54613/ku.v14i.1160 KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА/ KEYWORDS Sun'iy intellekt, til, idiomatik iboralar, mashina, inson, morfologiya, tarjima, madaniy sezgirlik	Sun'iy intellekt (AI)ning jadal rivojlanishi bilan Google Translate va DeepL kabi mashina tarjimasi (MT) vositalari tillararo muloqotda keng qo'llanilmoqda. Biroq, ularning aniqligi, ravonligi va madaniy moslashuvchanligi, ayniqsa, o'zbek tilidek kamroq o'rganilgan tillar uchun, haligacha muammoli sohalaridan biri bo'lib qolmoqda. Ushbu tadqiqot o'zbekcha-inglizcha til juftligi bo'yicha mashina va inson tarjimasi samaradorligini tahlil qilib, lingvistik aniqlik, idiomatik ifodalarni saqlash va madaniy sezgirlikni solishtiradi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, inson tarjimasi, ayniqsa, murakkab va kontekstga bog'liq matnlarda, mashina tarjimasidan birmuncha ustundir. Tadqiqot Alning yanada rivojlanishi zarurligini ta'kidlab, tarjima jarayonida inson va sun'iy intellekt hamkorligini targ'ib qiladi.

Kirish. Kommunikatsiyaning tobora globallashtirib borishi tarjimoni lingvistik va madaniy tafovutlarni bartaraf etish uchun muhim vositaga aylantirdi. Sun'iy intellekt (AI)ning rivojlanishi bilan Neyron Mashina Tarjimasi (NMT) turli tillar o'rtasida tarjimoni osonlashtirish uchun keng qo'llaniladigan usulga aylandi. Biroq, Google Translate va DeepL kabi mashina tarjimasi (MT) vositalari lingvistik aniqlik bo'yicha sezilarli yutuqlarga erishgan bo'lsa-da, ularning murakkab sintaktik tuzilmalarga, madaniy nozik jihatlarga va idiomatik iboralarga ishlov bera olish qobiliyati hali ham munozaralarga sabab bo'lmoqda. Bunga qarama-qarshi ravishda, inson tarjimasi (HT) kontekst yaxlitligi, madaniy sezgirlik va lingvistik aniqlikni saqlab qolish uchun eng yuqori mezon sifatida qaralmoqda. Ushbu tadqiqot mashina va inson tarjimasining o'zbek-ingliz til juftligi kontekstida qanchalik aniq va madaniy jihatdan moslashuvchan ekanligini baholashga qaratilgan.

Dunyoda 35 milliondan ortiq inson tomonidan so'zlashiladigan turkiy tillardan biri bo'lgan o'zbek tili mashina tarjimasi uchun o'ziga xos qiyinchiliklarni yuzaga keltiradi (Turaev, 2019). Bunga uning murakkab morfologiyasi, agglutinatativ tuzilishi hamda ingliz tilida to'g'ridan-to'g'ri ekvivalenti bo'lmagan ko'plab idiomatik iboralari sabab bo'ladi. Bundan tashqari, madaniy kontekst ma'no hosil qilishda muhim rol o'ynaydi, biroq avtomatlashtirilgan tarjima tizimlari bu jihatni aks ettirishda ko'pincha qiyinlanadi. Mashina tarjimasi vositalarini rivojlantirish yo'lida katta yutuqlarga erishilgan bo'lsa-da, ularning natijalari matn murakkabligiga qarab turlicha bo'lishi mumkin. Bu esa quyidagi savolni tug'diradi: mashina tarjimasi ayniqsa nozik va madaniy jihatdan murakkab matnlar uchun inson tarjimonlarini ishonchli tarzda almashtira oladimi?

Mashina va inson tarjimasi bo'yicha avvalgi tadqiqotlarning aksariyati ingliz, ispan va xitoy kabi keng tarqalgan tillarga qaratilgan (Toral & Way, 2018). Biroq, mashina tarjimasi kam o'rganilgan o'zbek tili bilan qanday ishlashini tahlil qilgan tadqiqotlar nisbatan kam uchraydi. Professional va kundalik muloqotda mashina tarjimasiga bo'lgan qaramlik ortib borayotgan bir paytda, uning o'zbek-ingliz tarjimasi uchun samaradorligini baholash zarurati yuzaga kelmoqda. Ushbu tadqiqot aynan shu bo'shliqni to'ldirishni maqsad qilgan bo'lib, mashina va inson tarjimasi natijalarining aniqligi, ravonligi va madaniy dolzarbligini qiyosiy tahlil qilishga yo'naltirilgan.

Ushbu tadqiqotning asosiy maqsadi mashina va inson tarjimasi o'rtasidagi farqlarni sintaksis, idiomatik iboralar va madaniy kontekst kabi aniq lingvistik qiyinchiliklarga e'tibor qaratgan holda tahlil qilishdir. Adabiy parchalar, huquqiy hujjatlar va kundalik suhbatlardan tanlangan matn namunalari orqali ushbu tadqiqot mashina tarjima vositalari asl ma'no va madaniy ohangni inson tarjimonlariga nisbatan qay darajada saqlab qolishini baholaydi. Shuningdek, mashina tomonidan yaratilgan tarjimalarni inson sifati darajasiga yetkazish uchun talab qilinadigan post-tahrir darajasi ham o'rganiladi.

Adabiyotlar tahlili. Tarjima tadqiqotlari uzoq vaqtdan beri inson va mashina tarjimasining qiyosiy ustunliklari va cheklolarini o'rganib kelmoqda. Sun'iy intellekt asosida ishlaydigan til modellari rivojlanishda davom etar ekan, tadqiqotchilar ularning lingvistik aniqlik va madaniy nozik jihatlarni samarali ifodalash qobiliyatini muhokama qilishmoqda. Ushbu bo'lim ingliz va o'zbek adabiyotlarida olib borilgan asosiy tadqiqotlarni ko'rib chiqib, tarjima sifati, sintaktik qiyinchiliklar va madaniy tasvirning o'rganilishiga e'tibor qaratadi.

Neyron Mashina Tarjimasi (NMT) tarjima sohasida ravonlik va izchillikni yaxshilash orqali inqilob yasadi. Koehnga ko'ra, Google Translate va DeepL kabi NMT tizimlari chuqur o'rganish modellariidan foydalanib, kontekstual tahlil orqali tarjima aniqligini oshiradi. Biroq, bu tizimlar hali ham o'zbek kabi morfologik jihatdan boy tillarda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Ayniqsa, agglutinatativ tuzilmalar va idiomatik iboralar mashina tarjimasi uchun jiddiy muammo tug'diradi (Garcia, 2010).

Garcia mashina tarjimasi ko'pincha kontekst yaxlitligidan ko'ra, so'zma-so'z aniqlikka e'tibor qaratishini ta'kidlaydi, bu esa idiomatik tarjimalarda xatolarga olib keladi. Masalan, o'zbek maqollari va madaniy metaforalar mashinalar tomonidan tarjima qilinganda ko'pincha asl ma'nosini yo'qotadi. Xuddi shuningdek, Zaretskaya va Seghiri huquqiy va badiiy matnlarni sohasida mashina tarjimasi natijalarini yaxshilash uchun sezilarli darajada post-tahrir qilish zarurligini ta'kidlaydi.

Bir qator o'zbek tadqiqotchilari o'zbek va ingliz tillari o'rtasidagi tarjima jarayonida uchraydigan o'ziga xos qiyinchiliklarni o'rgangan. Ismoilovning fikriga ko'ra, o'zbek sintaksisi ingliz tilidan sezilarli farq qiladi, bu esa to'g'ridan-to'g'ri tarjimoni murakkablashtiradi. Masalan, o'zbek tili Subject-Object-Verb (SOV) tuzilishiga amal qiladi, holbuki ingliz tili odatda Subject-Verb-Object (SVO) tartibini qo'llaydi. Ushbu farqlar mashina tarjimasi tizimlarida tabiiy bo'lmagan tarjimalarning yuzaga kelishiga sabab bo'ladi.

Bundan tashqari, Karimov o'zbek tilida bevosita inglizcha ekvivalenti bo'lmagan ko'plab idiomatik iboralar mavjudligini ta'kidlaydi. Masalan, o'zbekcha "Ko'ngli ochiq" iborasi so'zma-so'z "open heart" deb tarjima qilinadi, lekin uning kontekstual ma'nosi "saxiy" yoki "mehmondo'st" degan mazmunga yaqinroqdir (Karimov, 2020). Mashina tarjima vositalari bunday iboralarni tushunishda va tarjima qilishda qiyinchiliklarga duch keladi, natijada noto'g'ri yoki g'alati tarjimalar yuzaga keladi.

Tursunovning so'nggi tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, gibrid yondashuv – mashina tarjimasi va inson post-tahririni birlashtirish – tarjima sifatini oshirish uchun istiqbolli echim bo'lishi mumkin. Ushbu yondashuv mashina tarjimasining tezligini inson mutaxassisligi bilan uyg'unlashtirib, madaniy va lingvistik aniqlikni ta'minlashga yordam beradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqot aralash usullar yondashuvidan foydalanib, o'zbek-ingliz til juftligida mashina va inson tarjimalarining aniqligi, ravonligi hamda madaniy sezgirlikni taqqoslaydi. Tadqiqot uch asosiy bosqichga bo'lingan: ma'lumot yig'ish, tarjima tahlili va baholash mezonlari.

Ma'lumot yig'ish. Turli matn turlarini tanlash orqali xilma-xil va vakillik qobiliyatiga ega namunalar ta'minlandi. Bular orasida badiiy parchalar, huquqiy hujjatlar va kundalik suhbatlar mavjud. Ushbu matnlar murakkab sintaktik tuzilmalar, idiomatik iboralar va tarjima uchun muhim madaniy ma'lumotlarni o'z ichiga olgani sababli tanlandi (Munday, 2016). Umumiy hisobda 30 ta parcha (har bir toifadan 10 tadan) nashr qilingan manbalar va rasmiy hujjatlardan ajratib olindi.

Tarjima jarayoni. Har bir matn namunasi ikkita usul orqali tarjima qilindi: mashina tarjimasi (Google Translate va DeepL) va professional inson tarjimasi. Mashina tarjimalari onlayn platformalardan hech qanday o'zgartirishsiz olingan. Inson tarjimasi uchun esa o'zbek-ingliz tarjimasi bo'yicha akademik va kasbiy tajribaga ega mutaxassis tarjimonlar jalb qilindi, bu esa yuqori sifatli natijalarni ta'minlashga yordam berdi.

Baholash mezonlari. Tarjima sifatini baholash uchun quyidagi mezonlar belgilandi:

- Aniqlik: Tarjima matni asl matn mazmunini qay darajada to'g'ri ifodalaydi.
- Ravonlik: Tarjimaning o'qilishi va grammatik to'g'riligi.
- Madaniy sezgirlik: Madaniy kontekst va idiomatik iboralarining saqlanishi.
- Post-tahrir talabi: Mashina tarjimasini to'g'rilash uchun zarur bo'lgan inson aralashuvi darajasi.

Har bir tarjima uchta mustaqil ikki tilli ekspert tomonidan besh balli Likert shkalasi bo'yicha baholandi, bunda yuqori ball yaxshi natijani anglatadi. Mashina va inson tarjimalari o'rtasidagi farqlarni aniqlash uchun statistik tahlil o'tkazildi.

Sifat tahlili. Sonli baholashdan tashqari, ekspertlarning sharhlari ham to'plandi. Mashina tarjimalaridagi keng tarqalgan xatolar, madaniy

noto'g'ri talqinlar va sintaktik nomuvofiqliklar o'rganildi. Shuningdek, tarjimonlar bilan intervyular o'tkazilib, mashina tarjimalarining post-tahrir jarayonidagi tajribalari haqida fikrlar olindi.

Sonli va sifat tahlillarini integratsiya qilish orqali ushbu tadqiqot o'zbek-ingliz til juftligi bo'yicha mashina tarjimasining imkoniyatlari va cheklovlarini har tomonlama baholaydi. Tadqiqot natijalari sun'iy intellekt asosida ishlaydigan tarjima tizimlari haqida davom etayotgan muhokamalarga hissa qo'shib, lingvistik aniqlik va madaniy tasvir masalalariga yangicha yondashuvni taklif etadi.

Tadqiqot natijalari. Ushbu tadqiqot natijalari mashina va inson tarjimalari o'rtasida aniq farqlar borligini ko'rsatdi. Statistik tahlil shuni ko'rsatdiki, inson tarjimasi barcha baholash mezonlari bo'yicha, ayniqsa idiomatik iboralar va madaniy nozik jihatlarni saqlab qolishda, mashina tarjimasidan ancha ustun.

Inson tarjimasi o'rtacha 4.7/5, mashina tarjimasi esa 3.2/5 ball oldi. Mashina tarjimasi murakkab gap tuzilmalari va idiomatik ifodalar bilan qiynaldi, natijada ba'zi jumlar ma'nosi buzildi. Inson tarjimasi esa ancha izchil, grammatik jihatdan to'g'ri va kontekstga mos ravishda aniqroq bo'ldi.

Bu farqni aniq ko'rsatish uchun "Kichik Shahzoda" (The Little Prince) asaridan kichik matn tarjima qilindi:

Asl inglizcha matn:

"All grown-ups were once children... but only few of them remember it."

Inson tarjimasi (o'zbek tilida):

"Barcha kattalar bir paytlar bola bo'lganlar... lekin ularning faqat oz qismi buni eslaydi."

Google Translate tarjimasi (o'zbekchadan inglizchaga qayta tarjima):

"All adults were once children... but only a small part of them remembers it."

Ushbu misol bo'yicha solishtirish natijalari quyidagi jadvalda keltirilgan:

Kategoriya	Mashina tarjimasi (Google Translate)	Inson tarjimasi	Ball (5 dan)
Aniqlik	Biroz noto'g'ri; "a small part of them" (ularning kichik qismi) iborasi asl matndagi "few of them" (ularning oz qismi) ma'nosini to'liq aks ettirmaydi.	Ma'noni to'g'ri yetkazadi.	MT: 3.5 HT: 5.0
Ravonlik	Grammatik jihatdan to'g'ri, lekin tabiiy emas ("small part of them" g'alati eshitiladi).	Tabiiy va izchil tarjima.	MT: 3.8 HT: 5.0
Madaniy moslik	Ushbu matnda katta muammo yo'q.	Ma'no to'liq saqlanib qolgan.	MT: 4.5 HT: 5.0
Post-tahrirlash	Matnni yaxshilash uchun ozgina o'zgartirish talab etiladi.	O'zgartirishga hojat yo'q.	MT: 20% tahrir HT: Minimal

1.1-jadval. Mashina va inson tarjimasining solishtirma tahlili

Madaniy moslik jihatidan mashina tarjimasi sezilarli darajada kamchiliklarga ega ekanligi aniqlandi. Tekshiruvchilar shuni ta'kidlashdi: mashina tarjimasi madaniy iboralarni ko'pincha noto'g'ri talqin qiladi va ba'zida noo'rin yoki g'alati tarjimalar yaratadi. Inson tarjimasi esa madaniy noziklikni yaxshiroq tushunib, 4.8 ball, mashina tarjimasi esa 2.9 ball oldi.

Mashina tarjimasi natijalarini post-tahrirlash jarayoni anchagina mehnat talab qildi, ayniqsa adabiy va huquqiy matnlarda. Tarjimonlar mashina tarjimasi natijalarining 60% dan ortig'i sezilarli darajada tahrir talab qilganini aytishdi, ba'zi holatlarda esa to'liq qayta tarjima qilish zarur bo'lgan. Inson tarjimasi esa faqat ozgina yaxshilashni talab qildi.

Ushbu natijalar inson tarjimonlari hali ham murakkab va madaniy jihatdan boy matnlarni tarjima qilishda juda muhim ekanligini tasdiqlaydi. Mashina tarjimasi tezkorlik va qulaylik taqdim etsa ham, lingvistik va madaniy nozik jihatlarni to'liq tushinishda inson nazorati zarur bo'lib qolmoqda.

Muhokama. Ushbu tadqiqot natijalari mashina tarjimasi (MT) va inson tarjimasi (HT) o'rtasidagi davom etayotgan muammolar va yutuqlarni yoritib beradi, ayniqsa o'zbek-ingliz til juftligi kontekstida. MT aniqlik va ravonlik bo'yicha sezilarli darajada rivojlangan bo'lsa-da,

murakkab lingvistik tuzilmalar, madaniy kontekstlar va idiomatik ifodalarni to'g'ri tarjima qilishda sezilarli kamchiliklarga ega.

Tadqiqotning asosiy kuzatuvlaridan biri shundaki, MT o'zbek tilining agglutinatив xususiyatini samarali qayta ishlashda qiynaladi. O'zbek so'zlari ko'pincha muhim grammatik ma'lumotlarni ifodalovchi ko'plab affikslardan iborat bo'lib, MT tizimlari ularni noto'g'ri talqin qiladi. Natijada, asl ma'noni saqlay olmaydigan g'alati yoki noto'g'ri tarjimalar yuzaga keladi. Inson tarjimonlari esa til sezgisi va kontekstual tushuncha asosida bu murakkabliklarni muvaffaqiyatli boshqaradi.

Ravonlik masalasida ham inson tarjimasi MTdan ancha ustun chiqdi. MT tomonidan yaratilgan jumlar grammatik jihatdan to'g'ri bo'lsa-da, tabiiylik va izchillikdan mahrum edi. Bu ayniqsa badiiy va og'zaki matnlar uchun muhim, chunki o'qilishi va ifodaviyligi muhim ahamiyatga ega. Inson tarjimonlari jummalarni tabiiyroq qayta tuzish orqali tarjimaning ham grammatik, ham uslubiy jihatdan mos kelishini ta'minladi.

Madaniy sezgirlik MT uchun asosiy muammo sifatida ko'zga tashlandi. Mashina tomonidan yaratilgan tarjimalarda madaniy jihatdan muhim bo'lgan ma'nolar ko'pincha noto'g'ri ifodalanar yoki umuman tushib qolar edi. Bu ayniqsa idiomatik iboralar va madaniy

jihtadan maxsus ma'nolarga ega iboralarda sezildi. MT ko'pincha bunday iboralarni so'zma-so'z tarjima qilgani sababli, natijalar mantiqsiz yoki noto'g'ri bo'lib chiqdi. Bunga qarama-qarshi ravishda, inson tarjimonlari ekvivalent ifodalarni topish yoki matnni qayta tuzish orqali madaniy moslikni saqlashda muvaffaqiyatli bo'ldi. Ushbu natijalar avvalgi tadqiqotlar bilan hamohang bo'lib, mashina o'rganish modellari lug'aviy tarjima uchun samarali bo'lsa-da, madaniy tafsir talab qilinadigan holatlarda yetarlicha chuqur anglash qobiliyatiga ega emasligini ko'rsatadi.

Post-tahrir natijalari MTning cheklovlarini yanada ochib beradi. Sun'iy intellektga asoslangan tarjima tizimlari rivojlanib borayotgan bo'lsa-da, inson aralashuvi mashina tarjimasini takomillashtirish uchun hanzu muhim sanaladi, ayniqsa murakkab matn turlarida, masalan, huquqiy va badiiy tarjimalarda. Post-tahrir uchun talab etiladigan yuqori darajadagi inson ishtiroki shuni ko'rsatadiki, MT dastlabki tarjima loyihalari uchun foydali vosita bo'lsa-da, aniqlik va madaniy

moslik muhim bo'lgan kontekstlarda professional inson tarjimonlarini to'liq almashtira olmaydi.

Xulosa. Ushbu tadqiqot o'zbek-ingliz til juftligi uchun mashina va inson tarjimasining kuchli va zaif tomonlarini yoritib beradi. Mashina tarjimasini tezlik va qulaylikni ta'minlashda, aniqlik, ravonlik va madaniy sezgirlik jihatidan sustlik qiladi hamda ko'p hollarda keng qamrovli post-tahrirni talab etadi. Inson tarjimasini esa ko'proq vaqt talab qilganiga qaramay, kontekstual aniqlik va madaniy moslikni ta'minlaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mashina tarjimasini umumiy tushuncha uchun foydali bo'lsa-da, murakkab matnlarni yetarli darajada tarjima qilish uchun hali yetarlicha mukammal emas. Kelajakdagi sun'iy intellektga asoslangan tarjima tizimlari kontekstual tushuncha va idiomatik ifodalarni aniq talqin qilish imkoniyatlarini rivojlantirishga yo'naltirilishi lozim. Oxir-oqibat, inson tarjimonlari va sun'iy intellektning hamkorligi tarjima sifatini oshirish bilan birga samaradorlik va madaniy yaxlitlikni saqlashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- Garcia, I. (2010). Is machine translation ready yet? *Target: International Journal of Translation Studies*, 22(1), 7-21. <https://doi.org/10.1075/target.22.1.02gar>
- House, J. (2016). Translation quality assessment: Past and present. *Routledge*.
- Munday, J. (2016). Introducing translation studies: Theories and applications (4th ed.). *Routledge*.
- Alimov, S. (2018). *Tarixiy matnlarning tarjima muammolari* [Translation challenges of historical texts]. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
- Karimov, O. (2020). *O'zbek tilidagi idiomalar va ularning tarjima muammolari* [Uzbek idioms and translation challenges]. Toshkent: Sharq.
- Otto, M., & Thornton, J. (2024). SHARQ VA G'ARB ADABIYOTIDAGI QAHRAMON OBRAZLARI: MADANIY O'XSHASHLIK VA FARQLAR. *QO'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 202-204.
- Islomjon o'g, G. U. J., & Muslimaxon, N. (2025, March). Til o'rganishda sun'iy intellektning roli va imkoniyatlari. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 3, No. 3, pp. 19-21).
- Islomjon o'g, G. U. J., & Ruhshona, B. (2025, March). O'ZBEK MAKTABLARIDA INGLIZ TILINI ERTA YOSHDAN O'QITISHNING AFZALLIKLARI VA KAMCHILIKLARI. In *International conference on multidisciplinary science* (Vol. 3, No. 3, pp. 22-25).
- Akhmadjonov, A. (2023). THESIS FOR THE ANALYSIS OF GRAMMAR ACTIVITIES . RESEARCH AND EDUCATION, 2(9), 94–97. Retrieved from
- Umrzakova, K. (2024). ИЛМИЙ ТАДКИКОТЛАР ВА ИДЖИМОЙ ИННОВАЦИЯЛАР: КЕЛАДЖАК УЧУН ИМКОНИЯТЛАР. Университетская исследовательская база , 733–737. Получено с <https://scholar.kokanduni.uz/index.php/rb/article/view/715>.
- Fotima, S. (2025). THE ROLE OF POETRY IN THE STUDY OF LEARNING ENGLISH LITERATURE. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(7), 95-103.
- Madumarov Muhammadodil Matkomilovich (2025) READING BETWEEN THE LINES: USING LITERATURE TO BOOST ENGLISH LITERACY. Vol. 1 No. 7 (2025): MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS
- Begmatov, A. (2024). STUDY OF ONOMASTIC UNITS IN ENGLISH AND UZBEK. Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук Actual Problems of Humanities and Social Sciences., 4(12), 274–280. <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I12Y2024N43>
- Turaev, O. (2019). *O'zbek tilining tarjima muammolari*. O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
- Toral, A., & Way, A. (2018). What level of quality can neural machine translation attain on literary text? *Translation Quality in the Age of AI*.